# PROBLEMATICA APLICĂRII ART.330/2 ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA ANALIZEI COMPARATIVE CU ALTE SISTEME DE DREPT

## PROBLEMS OF THE APPLICATION OF ART.330/2 IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE PRISM OF COMPARATIVE ANALYSIS WITH OTHER LAW SYSTEMS

CZU: 343.2(478)(094.4):340.5 DOI:10.5281/zenodo.6628302

***Deonis TOMOV,***
*Doctorand, USM*

***Summary***

*Crime, the word we often hear in the media. There is not a day that this phenomenon known for the entire period of human evolution has not affected society, without leaving traces for future generations.*

*But the most difficult thing for a society is when the official of that society, the one who under oath undertook to perform a service for the benefit of society and the state, also becomes a criminal who uses all the levers in his power to and arrange a much richer life than that which he could not possess. That is why we have drawn the aspect of "illicit enrichment", a criminal phenomenon known to society throughout history.*

*The importance of this issue is due to the fact that in the legislation of the Republic of Moldova, illicit enrichment is a component of a new crime, which only now, begins to become a primary objective for the competent authorities to prevent and combat corruption, acts related to corruption and corruptible facts.*

***Keywords:*** *crime, society, illicit enrichment, legislation, authorities, prevent, combat, corruption*

Fenomenul infracţional al îmbogăţirii ilicite actualmente a devenit foarte popular, luând în consideraţie perioada inactivă în care s-a aflat art.330² CP a RM. Iar această perioadă inactivă se datorează faptului că însuşi adoptarea şi includerea unei astfel de componenţe de infracţiuni în Codul Penal nu este de ajuns pentru implementarea eficientă în practică a art.330² CP a RM. Această problemă s-a conturat datorită neexistenţei unui mecanism de aplicare corect a acestui articol. Legiuitorul probabil nu a luat în consideraţie riscul de ineficacitate a acestui articol prin faptul omiterii de instituire a unei clarităţi în ceea ce ţine de aplicarea art.330² CP a RM şi cum aceasta se efectuează corect, pentru a preveni ceea ce avem la momentul de faţă. Iar la momentul de faţă avem un şir de dosare penale care sunt doar la faza de urmărire penală, instrumentate, investigate în mod neclar de către mai multe autorităţi, organe, despre al căror statut al urmăririi penale nu se cunoaşte

nimic, şi mai avem şi o sentinţă de condamnare cu executare pe faptul îmbogăţirii ilicite. Adică la moment, practica judecătorească a Republicii Moldova în materie de aplicare a art.330² CP a RM din anul 2014 de când a devenit funcţional acest articol, se bucură doar de o sentinţă care până şi acum ne trezeşte un şir de întrebări supra corectitudinii instrumentării cauzelor de îmbogăţire ilicită, mai concret la faza investigativă şi de urmărire penală.

Consider că problema aplicării art.330² CP a RM se datorează faptului că odată la adoptarea lui legiuitorul nu a făcut un studiu complet privind aplicarea unei astfel de incriminări în alte sisteme de drept.

Aş dori să dezvolt o analiză comparativă dintre reglementările dreptului intern a Republicii Moldova şi a altui stat care face parte din familia romano-germanică, România, comparaţie care des se întâlneşte în literatura de specialitate reieşind din similitudinea legilor, iar uneori chiar din diferenţe, care ajută statele de a prelua o practică bună în vederea îmbunătăţirii calităţii legii.

Astfel această analiză va fi efectuată prin prisma mai multor criterii, de exemplu compararea prezumţiei de legalitate a dobândirii proprietăţii, precum în legislaţia României, aceasta se denumeşte prin prezumţia de liceitate a dobândirii proprietăţii, cadrul normativ, analiza juridico-penală etc.

Reticenţa majoră identificată din perspectiva incriminării îmbogăţirii ilicite este legată de principala particularitate atribuită textului de incriminare propus, care ar presupune o inversare a sarcinii probei, în sensul că averea acumulată se prezumă a fi fost obţinută ilicit, până la proba contrară. Art.44 alin. (8) din Constituţia României consacră prezumţia caracterului licit al proprietăţii: *„Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă."*

Din perspectivă istorică, pot să exemplific decizia Curţii Constituţionale nr. 64/1996, [1] referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a Legii nr. 18/1968 privind controlul provenienţei unor bunuri ale persoanelor fizice, care nu au fost dobândite în mod licit, prin care s-a constatat că art.2 alin. (2) din acest act normativ, care prevedea obligaţia persoanei supuse controlului de a dovedi caracterul licit al mijloacelor folosite pentru dobândirea sau sporirea bunurilor, era abrogat implicit, fiind contrar prevederilor constituţionale privind prezumţia caracterului licit al dobândirii proprietăţii.

Ulterior, în contextul analizării unei propuneri de eliminare a prezumţiei instituite în art. 44 alin.(8) din legea fundamentală română, Consiliul Superior al Magistraturii a arătat că aceasta *ar reprezenta un regres în materia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului* iar, pentru a asigura un echilibru între interesul public, de sancţionare a ilicitului, şi cel privat, aparţinând persoanelor care au dobândit proprietatea în mod licit, s-ar impune prevederea în mod explicit a unei excepţii, vizând confiscarea averii ilicite în situaţia în care caracterul ilicit al dobândirii sale este dovedit în urma unui proces finalizat printr-o hotărâre judecătorească.

În legislaţia din România s-a conturat o reglementare alternativă prevederii ca infracţiune a faptei de îmbogăţire ilicită, constând în obligaţia depunerii

declaraţiilor de venituri şi de interese şi prevederea confiscării averilor nejustificate.

Evaluarea averii presupune o activitate de evaluare a declaraţiilor de avere, a datelor, a informaţiilor şi a modificărilor patrimoniale existente, realizată de către inspectorul de integritate din cadrul ANI căruia în prealabil i s-a repartizat lucrarea aleatoriu şi prin sistem informatizat. Astfel, dacă din activitatea de evaluare rezultă că există **diferenţe semnificative**, *constând într-o diferenţă mai mare de 10.000 de euro sau echivalentul în lei al acestei sume între modificările intervenite în avere pe durata exercitării demnităţilor şi funcţiilor publice şi veniturile realizate în aceeaşi perioadă*, inspectorul de integritate informează despre aceasta persoana în cauză şi are obligaţia de a o invita pentru a prezenta un punct de vedere. Sancţiunea aplicabilă actelor întocmite de inspectorul de integritate în baza datelor sau informaţiilor nepublice, solicitate persoanelor fizice sau juridice, după începerea activităţii de evaluare, fără ca persoana vizată să fie invitată şi informată prin poştă, cu scrisoare recomandată cu confirmare de primire, este nulitatea absolută.

Persoana care face obiectul evaluării *poate* să prezinte inspectorului de integritate date sau informaţii pe care le consideră necesare, personal ori prin transmiterea unui punct de vedere scris. De asemenea, aceasta are dreptul de a fi asistată sau reprezentată de avocat şi are dreptul de a prezenta orice probe, date, ori informaţii pe care le consideră necesare.

Se pune problema, însă, dacă acest tip de confiscare a averii nejustificate echivalează sau nu cu o sancţiune de natură penală, în sensul autonom folosit în sistemul european de protecţie a drepturilor omului. Fiind aplicate criteriile enumerate în cauza *Welch c. Regatului Unit*, Hotărârea din 09 februarie 1995, parag. 33, în funcţie de care se apreciază dacă o sancţiune de confiscare are natură preventivă sau natură punitivă, s-a concluzionat în sensul că acest tip de confiscare nu reprezintă o veritabilă sancţiune, în sens european, ci pare a avea doar caracter preventiv, având în vedere că: instanţa nu poate fixa ea însăşi valoarea supusă confiscării, ci se confiscă doar diferenţa nejustificată rezultând din probele administrate în baza constatărilor inspectorilor; diferenţa nejustificată poate acoperi atât „profiturile", cât şi toate „bunurile rezultate", în funcţie de maniera în care este instrumentată cauza; nu este prevăzută sancţiunea închisorii în situaţia neplăţii.

Respectiv iată cum anume se tractează prin prisma analizei comparative, a sistemului de drept continental, legislaţia României în vederea prevenirii şi combaterii îmbogăţirii ilicite.

Din analiza redată mai sus, rezultă că în România există un cadru legislativ şi instituţional bine consolidat pentru a controla şi sancţiona dobândirea averii în mod ilicit, ce implică atât o procedură administrativă, cât şi una jurisdicţională.

Dar pe lângă analiza comparativă a dreptului continental, aş dori să menţionez cum îmbogăţirea ilicită este prevăzută în dreptul anglo-saxon.

Şi aici sunt unele momente care într-adevăr necesită claritate. Problema drep-

tului anglo-saxon constă în aceea că în cadrul *common-law* noi nu o să găsim o astfel de sintagmă juridică ca „îmbogăţire ilicită", adică *illicit enrichment*.

În cadrul sistemului de drept anglo-saxon, ceva apropiat faptului îmbogăţirii ilicite, noi o să găsim instituţia „îmbogăţirii fără justă cauză". *Common-law* tractează aceasta în modul următor: în legile echităţii, îmbogăţirea nedreaptă are loc atunci când o persoană este îmbogăţită în detrimentul alteia în circumstanţe pe care legea le consideră nedrepte. În cazul în care o persoană este îmbogăţită pe nedrept, legea impune destinatarului obligaţia de a restitui, sub rezerva unor apărări precum schimbarea poziţiei. Răspunderea pentru o îmbogăţire nedreaptă (sau nejustificată) apare indiferent de faptele greşite ale destinatarului. Conceptul de îmbogăţire nedreaptă poate fi trasat de dreptul roman şi de maxima că „nimeni nu ar trebui să beneficieze pe cheltuiala altuia": *nemo locupletari potest aliena iactura sau nemo locupletari debet cum aliena iactura*.

Până la urmă în cadrul dreptului anglo-saxon putem să găsim aşa termeni ca *self-enrichment*, acţiuni ale funcţionarilor publici care aduc la faptul că ei se îmbogăţesc, acţiuni legate cu actele de corupţie.

Respectiv *common-law* poziţionează îmbogăţirea ilicită ca un act de corupţie, şi oficialul care va fi suspectat în îmbogăţire, în cazul dacă sunt probe suficiente de a demonstra aceasta, va suporta pedeapsa sa ca un infractor corupt, adică pentru faptul că anume prin actele de corupţie, acesta şi-a acumula o avere peste măsura veniturilor sale legale.

Finalizând subiectul dat aş dori să rezum toate cele menţionate mai sus. Îmbogăţirea ilicită ca şi fenomen, ca şi infracţiune va suporta încă multe etape de evoluţie ceea ce după părerea mea va duce sau la excluderea totală a acestui articol din Cod Penal sau la ajustarea cadrului normativ. Utilizând metoda comparativă de cercetare, putem să deducem că în comparaţie cu alte sisteme de drept, state, abordarea îmbogăţirii ilicite în procesul de incriminare de către statul Republicii Moldova este una pozitivă dar în acelaşi timp cu multe lacune. Această infracţiune fiind specifică mai mult statelor slab dezvoltate, cum şi în cazul Republicii Moldova la fel nu au înregistrat mari succese în domeniul combaterii cu îmbogăţirea ilicită, unele state ca de exemplu statul Ucrainean a exclus din legislaţia penală norma care incriminează îmbogăţirea ilicită care s-a atestat a fi neeficientă.

În concluzie, consider că pentru a înregistra succese în prevenirea şi combaterea îmbogăţirii ilicite va fi nevoie de un studiu mult mai amplu privind corectitudinea aplicării normei sau chiar de a împrumuta practica altor state.

**Referinţe bibliografice:**

1. Decizia Curţii Constituţionale a României nr.64/1996 privind pronunţarea asupra excepţiei de neconstituţionalitate a Legii nr. 18/1968 privind controlul provenienţei unor bunuri ale persoanelor fizice, care nu au fost dobândite în mod licit. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, 181.